UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CONSORȚIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu" din Cahul (USC)

Cu titlul de manuscris
C.Z.U.: 37.01(478)(043.2)

CUROȘ LIUDMILA

FUNDAMENTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE ALE ADAPTĂRII POLITICILOR EDUCAȚIONALE DIN REPUBLICA MOLDOVA LA CADRUL LEGAL EUROPEAN

531.01 – Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor *în științele educației*

CHIŞINĂU, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului *Științe ale Educației,*
Universitatea de Stat din Moldova.

Conducător științific:

GORAŞ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar

Membrii Comisiei de îndrumare:

1. **GUȚU Vladimir**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar
2. **ANDRIȚCHI Viorica**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar
3. **ROȘCA Ludmila,** doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar

Componența Comisiei de doctorat:

Președinte - **BODRUG-LUNGU Valentina**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar
Conducător științific - **GORAȘ-POSTICĂ Viorica**, doctor în științe pedagogice, profesor universitar
Referent 1 - **BRAICOV Andrei**, doctor în științe fizico - matematice, profesor universitar
Referent 2 - **MARIN Mariana**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar
Referent 3 - **ROȘCA Ludmila**, doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 19 iunie 2026, ora 10:00, sala 505, bloc III, str. Mihail Kogălniceanu 65^{A}.

Teza de doctor și rezumatul lucrării pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova, pe pagina web a Universității de Stat din Moldova (www.usm.md) și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la _____2026.

Președinte al Comisiei de doctorat:
BODRUG-LUNGU Valentina, profesor universitar, doctor habilitat

Conducător științific:
GORAŞ-POSTICĂ Viorica, profesor universitar, doctor habilitat

Autor:
CUROȘ Liudmila

© CUROȘ Liudmila, 2026

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII 4

CONȚINUTUL TEZEI.....9

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI 26

BIBLIOGRAFIE 29

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI 32

ADNOTARE 33

ANNOTATION.....34

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate este determinată de transformările profunde ale societății contemporane, caracterizate de dezvoltarea accelerată a tehnologiilor și de cerințele tot mai complexe ale pieței muncii, care solicită tineri creativi, adaptabili și capabili de comunicare eficientă. În acest context, educația capătă un rol esențial în formarea abilităților, cunoștințelor și valorilor, necesare pentru integrarea activă și responsabilă a tinerilor în societate și în economia globală. Sistemul educațional este chemat să contribuie nu doar la dezvoltarea academică, ci și la formarea personalității, prin promovarea gândirii critice, a cooperării, a creativității și a valorilor europene, precum inovația, sustenabilitatea și alfabetizarea digitală. Relevanța temei este accentuată și de statutul Republicii Moldova de țară candidată la integrarea în UE, fapt ce implică reforme educaționale și alinierea politicilor naționale la standardele europene. Cu toate acestea, sistemul educațional național continuă să se confrunte cu provocări, precum inegalitățile de acces, calitatea inegală a procesului educațional și necesitatea adaptării curriculumului la cerințele pieței muncii și ale progresului tehnologic. În consecință, devine necesară analiza critică a politicilor educaționale și identificarea unor modele eficiente de modernizare a sistemului de învățământ, capabile să contribuie la dezvoltarea durabilă a societății moldovenești.

Descrierea situației în domeniul cercetării. De-a lungul timpului, educația și învățământul au avut la bază accente și direcții diferite, datorită paradigmelor promovate și afirmate, în mod direct sau indirect, identificate și analizate de cercetători cu atenție și perseverență științifică. Cercetările efectuate au constituit o premisă pentru selectarea fundamentelor educației și pentru orientarea eficientă a viitoarelor demersuri formative, utile în cadrul sistemului și al procesului de învățământ, în mediul școlar, dar și în mediul extrașcolar. Fenomenul educației în sursele pedagogice este abordat diferit, în funcție de teoria susținută, iar înțelegerea acestuia este în raport cu structura și caracteristicile procesului educațional. În conținutul conceptului de educație sunt reflectate componentele fundamentale ale educației ca fenomen socio-uman care interacționează la nivel teoretic. Astfel, definirea educației ridică numeroase probleme de ordin metodologic și praxiologic, urmare a complexității realității psihosociale reflectate, a cărei cunoaștere, la nivel conceptual, depinde de stadiul atins în cercetarea științifică de specialitate.

În ultimele decenii, schimbările spectaculoase ale societății în materie de tehnologii informaționale, consecințe ale globalizării, aliniere la valorile europene, au determinat multiple dezbateri, analize aprofundate. Posibilitatea de a se face față provocărilor, ne este oferită de multiplele reforme la nivelul sistemului educațional național și nu doar, care încearcă să găsească un echilibru just între principiile de calitate, eficiență, diversitate, echitate, precum și între competențele administrației centrale și celei locale, și autonomia fiecărei instituții de învățământ.

Astfel, reformele întreprinse s-au axat pe direcții specifice, precum:

● reorientarea programelor și obiectivelor educației spre rezultatele așteptate în cadrul diverselor procese educative, în termeni de cunoștințe, competențe și capacități;

● egalitatea de șanse în materie de acces la educație și inserția activă în sistemul educativ;

● descentralizarea și autonomia instituțiilor educative;

● orientarea instituțiilor de învățământ către exigențele mediului specific domeniului;

● sporirea calității educației, elaborarea modalităților de evaluare a fiecărui copil, elev, student, cadru didactic, instituție de învățământ, precum și a sistemului în ansamblu (la nivel național);

● statutul și formarea cadrelor didactice, ca factori esențiali ai promovării reformelor;

● finanțarea educației și instruirii sub diferitele sale forme.

În contextul schimbărilor de perspectivă, demersul reformator trebuie să se axeze pe: încredere, acces la informație, transparență, responsabilitate, performanță, respectarea constrângerilor bugetare și continuitate. Necesare sunt: definirea clară a rolurilor și funcțiilor de bază ale tuturor actorilor manageriali; excluderea paralelismului și a dublării funcțiilor în administrarea sistemului educațional; separarea funcțiilor de elaborare și promovare a politicilor de funcțiile de control și prestare a serviciilor educaționale; delegarea/partajarea rezonabilă a competențelor ce țin de implementarea politicilor educaționale, autorităților administrației publice locale, instituțiilor de învățământ, altor subdiviziuni structurale abilitate cu atribuții în domeniul învățământului; raționalizarea sistemelor de raportare și management [1, p. 7].

Este important să definim poziția politicilor educaționale în sistemul politicilor publice. Politicile educaționale formează nucleul politicilor publice, care sunt preocupate de gestiunea procesului politic. În acest context, descentralizarea structurii decizionale nu este un scop în sine, ci devine necesară în măsura în care se promovează, dar și există cerințe pentru un învățământ modern, eficient, în care un loc de frunte i se oferă politicii și strategiei naționale din domeniul educațional (rețele de instituții, standarde educaționale, curriculum, evaluare la nivel național, formule de finanțare și gestionare a resurselor etc.), efectuând gestionarea strategică și cedând din competențe, pentru realizare/implementare, organelor cu atribuții executive, instituțiilor de cercetare sau de formare, unităților educaționale etc.

Gradul de studiere a temei investigate se întemeiază pe teorii privind educația și evoluția paradigmelor educaționale, fundamentate în filosofia științei și reflectate în lucrările cercetătorilor J. Piaget [26], A. Binet [2], J. Dewey [14, 33], E. Key [23], E. Tiron, T. Stanciu [32], C. Cucoș [12], C. Crețu [7, 8], L. Roșca [29, 30, 31] și V. Panico [24, 25]. Analiza procesului didactic, atât la nivel național, cât și european, s-a realizat în baza legislației și a documentelor oficiale relevante pentru domeniul educației. Printre acestea se regăsesc Codul Educației al Republicii Moldova

(2014, actualizat 2026), Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și UE (2014 semnat la 27 iunie 2014, la Bruxelles), Cadrul de referință al Curriculumului Național (2025) și Recomandările Parlamentului European și ale Consiliului Uniunii Europene. De asemenea, cercetarea valorifică date statistice, studii, rapoarte, note de politici și evaluări realizate de instituții publice și private din Republica Moldova și din UE. Contribuții semnificative la studiul politicilor educaționale au fost aduse de cercetători străini precum G. Mialaret [35], E.N. Wolf [36], T. Husen [34], S. Cristea [10, 11] și Al. Crișan [9], precum și de autori autohtoni precum Vl. Guțu [19,20], V. Andrițchi, T. Cojocaru [1], T. Cojocaru [6] și V. Goraș-Postică [17, 18]. Totodată, corelația dintre standardele educaționale europene și sistemul educațional din Republica Moldova este analizată în lucrările cercetătorilor V. Juc [22], M. Decan, M. Șevciuc [13], S. Cebotari [5] ș.a.

În pofida investițiilor semnificative în educație și a unui sistem educațional în continuă modernizare, Republica Moldova se confruntă cu o serie de *contradicții* în ceea ce privește calitatea educației și relevanța acesteia pentru piața muncii. Paradoxal, în timp ce educația este adesea considerată cheia dezvoltării sociale și economice, rezultatele obținute nu corespund întotdeauna așteptărilor. Prin urmare, este necesară o analiză critică a sistemului educațional național, cu scopul de a identifica factorii care influențează inegalitățile de acces, calitatea inegală a procesului educațional și necesitatea adaptării curriculumului la cerințele pieței muncii și ale progresului tehnologic. Adaptarea politicilor educaționale din țară la standardele celor europene și nu doar aplicarea lor fără analiza specificului teritorial va aduce beneficii majore tinerei generații și va influența pozitiv dezvoltarea durabilă a societății moldovenești.

În baza analizei gradului de cercetare a temei și a provocărilor/contradicțiilor menționate am formulat **problema cercetării**: care sunt fundamentele teoretice și metodologic ale procesului de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal și conceptual european?

Scopul lucrării constă în fundamentarea teoretică și metodologică a procesului de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal și conceptual european, inclusiv prin oferirea unui Model pedagogic aferent.

În vederea atingerii scopului propus, au fost preconizate următoarele **obiective ale cercetării**:

- identificarea conceptelor, teoriilor și paradigmelor fundamentale privind politicile educaționale, din perspectivă istorică și teoretic-conceptuală, în context european și național;
- analiza evoluției sistemului de învățământ ca obiect al politicilor educaționale și a impactului acestora asupra transformărilor educaționale în spațiul european și național;

- determinarea demersurilor, dimensiunilor și a cadrului valoric al politicilor educaționale europene și naționale, cu accent pe convergențele și diferențele dintre acestea;
- elaborarea unui Model conceptual-metodologic de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul european, în baza principiilor și mecanismelor identificate;
- formularea concluziilor și recomandărilor, pertinente pentru optimizarea cadrului de politici educaționale naționale, în perspectiva alinierii acestora la valorile și la cadrul legal european.

Ipoteza cercetării: Determinarea fundamentelor teoretice și metodologice ale procesului de adaptare a politicilor educaționale naționale la cadrul legal european va conduce la optimizarea mecanismelor de schimbare a unor elemente cheie din sistemul de învățământ al Republicii Moldova.

Sinteza și justificarea metodologiei de cercetare. Pentru realizarea cercetării și atingerea scopului propus, au fost utilizate următoarele metode: *teoretice* - analiza istorică a evoluției teoriilor și politicilor educaționale, metoda comparativă pentru identificarea convergențelor dintre politicile educaționale ale Republicii Moldova și cele ale Uniunii Europene, precum și analiza documentelor de politici educaționale. De asemenea, au fost aplicate abordările sistemică, structural-funcțională și axiomatică, care au permis examinarea educației ca sistem complex și clarificarea conceptelor fundamentale din domeniu; *empirice* - chestionarea cadrelor didactice, intervievarea factorilor de decizie și analiza discursului public, pentru a evidenția perspectivele instituționale privind implementarea politicilor educaționale; *statistice de prelucrare a datelor* - datele colectate au fost analizate, în vederea evaluării impactului politicilor asupra performanței școlare și incluziunii sociale. Combinarea acestor metode a permis realizarea unei cercetări interdisciplinare și compararea experienței statelor europene, oferind repere pentru adaptarea sistemului educațional al Republicii Moldova la standardele europene, cu respectarea specificului național.

Noutatea și originalitatea științifică constau în abordarea integrată și comparativă a politicilor educaționale din Republica Moldova, în raport cu cadrul legal european, concretizată prin elaborarea unui model pedagogic de optimizare a adaptării politicilor educaționale și a unei taxonomii funcționale a politicilor educaționale din UE și Republica Moldova.

Importanța teoretică a cercetării rezidă în consolidarea cadrului conceptual al educației prin analiza critică a politicilor educaționale, a sistemului de învățământ și a curriculumului național, precum și prin fundamentarea teoretică și metodologică a adaptării acestora la spațiul educațional european. Cercetarea contribuie la fundamentarea științifică a procesului de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cerințele și tendințele spațiului educațional

european, prin elucidarea conceptelor, definirea principiilor directorii și integrarea dimensiunilor europene ale calității și echității în educație.

Valoarea aplicativă a studiului constă în potențialitatea de utilizare a instrumentelor și recomandărilor formulate pentru îmbunătățirea cadrului normativ și instituțional, dar și optimizarea managementului educațional și modernizarea sistemului de învățământ din țară. Recomandările formulate sunt o resursă funcțională pentru procesul de perfecționare a mecanismelor de implementare a politicilor educaționale, în elaborarea strategiilor de adaptare la standardele Uniunii Europene, în optimizarea managementului educațional și în crearea unor instrumente de monitorizare și evaluare a calității educației. Valorificarea concluziilor tezei ar putea contribui la modernizarea sistemului de învățământ, la creșterea eficienței politicilor educaționale și la facilitarea inserției sociale și profesionale a tinerilor.

Rezultatele obținute evidențiază fundamentele teoretice și metodologice ale adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european, precum și principalele bariere care influențează calitatea acestora. Studiul analizează dimensiunile și valorile politicilor educaționale europene și naționale și propune un model pedagogic de optimizare a procesului de adaptare. Totodată, este elaborată o taxonomie a politicilor educaționale din UE și Republica Moldova, fiind formulate concluzii și recomandări pentru alinierea și eficientizarea politicilor educaționale naționale.

Publicațiile la tema tezei: 20 de lucrări științifice, dintre care: 2 articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil incluse în Lista bazelor de date acceptate de ANACEC, 3 articole în reviste științifice de specialitate, 4 articole în lucrările conferințelor științifice internaționale și naționale, un capitol în monografie colectivă și 10 rapoarte prezentate în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale.

Volumul și structura tezei. Lucrarea include introducere, trei capitole de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 157 titluri, 10 anexe, 189 pagini text de bază, 24 figuri, 19 tabele.

Cuvinte-cheie: adaptare, abandon școlar, cadre didactice, cadrul legal național și european, digitalizare, educație, europenizare, optimizare, politici educaționale, sistem de învățământ.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** sunt prezentate actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele investigației, ipoteza, problema științifică importantă soluționată, noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul capitolelor tezei.

În primul capitol: **Politicile educaționale: abordare istorică și teoretic-conceptuală** – sunt examinate coordonatele epistemologice privind educația precum și evoluția paradigmele acesteia, sunt definite și reperele conceptuale privind politicile educaționale, ambele urmărind scopul de a determina definițiile pedagogice fundamentale ale educației.

Abordarea istorică ne-a orientat către conștientizarea prezentului și a perspectivelor educației, obținută prin examinarea și interpretarea contextului istoric în care s-au desfășurat evenimentele și procesele educaționale. Prin aplicarea metodei istorice în epistemologia educației a fost analizată opinia cercetătorilor vizând evoluția teoriilor educaționale, a politicilor și a practicilor pedagogice într-un context temporal. Aceasta a implicat studierea diferitor perioade majore din istoria educației: antichitatea, evul mediu, renașterea, epoca modernă, postmodernă și secolul XXI.

Diversitatea teoriilor și metodelor aplicate în domeniul educației a determinat apariția mai multor paradigme. Evoluția paradigmei educației în spațiul european a fost influențată de o serie de factori, cum ar fi: schimbările sociale, economice, tehnologice și culturale. În urma acestor transformări, abordările educaționale și prioritățile s-au schimbat de-a lungul timpului: de la educația religioasă (în Europa, educația a avut o puternică legătură cu tradiția și religia), în evul mediu și până în secolul al XVIII-lea, educația continua să fie dominată de instituțiile religioase, cum ar fi: biserica și mănăstirile, care promovau valorile religioase și moralitatea. În ultimele decenii, avansarea tehnologiei digitale a avut un impact semnificativ asupra paradigmei educației în Europa. O atenție sporită am acordat integrării tehnologiei în procesul de învățare și în dezvoltarea competențelor digitale necesare pentru societatea contemporană. De asemenea, am analizat noile provocări și tendințe, cum ar fi: globalizarea, migrația, schimbările demografice, care continuă să influențeze evoluția paradigmei educației nu numai în Europa, dar și în lume.

Conținutul politicilor educaționale vizează: organizarea sistemului de învățământ, funcționare instituțiilor, finanțarea învățământului, evaluarea, managementul, curriculumul, formarea, perfecționarea și promovarea personalului didactic. Analiza abordărilor teoretice, a experiențelor practice și a situației actuale cu referire la politicile educaționale în contextul necesității de a adapta formarea profesională la cerințele pieței muncii a secolului XXI, ne permite să constatăm că există unele incoerențe. Societatea contemporană are nevoie de o nouă școală,

inovativ-modernă, de aceea procesul de modernizare pentru ea este unul continuu. În acest sens, există premise necesare: un proces ritmic de dezvoltare a curriculumului și de modernizare metodologică, tendințe inovative de dirijare axate pe concepte moderne, coordonate managerial, de edificare a unei școli informatizate, cu un sistem educațional deschis pentru performanțe.

În varianta clasică, există 3 faze ale procesului de elaborare a politicilor, prezentate în figura de mai jos, însă considerăm relevantă includerea conceptului de optimizare pentru a spori îmbunătățirea politicilor publice. [Adaptare după 21, pp. 16-18].

Fig. 1. Etapele procesului de realizare a politicilor publice

Analizând și sintetizând studiile teoretice și practice, este necesar de menționat că, după monitorizarea și evaluarea implementării unei politici, procesul în sine nu se încheie – acesta intră într-o nouă fază de învățare organizațională și adaptare strategică. Prin urmare, optimizarea reprezintă etapa de ajustare și perfecționare a politicii pe baza rezultatelor evaluării, a schimbărilor contextuale și a noilor priorități educaționale. Această etapă răspunde cerințelor ciclului complet al managementului politicilor publice, în care procesul este iterativ, nu linear, permițând recalibrarea și modernizarea permanentă a intervenției publice. Astfel, etapa de optimizare are ca scop îmbunătățirea continuă a politicilor educaționale pe baza rezultatelor monitorizării și evaluării. Aceasta implică analiza gradului de atingere a obiectivelor, identificarea factorilor care au influențat implementarea și formularea de măsuri corective și inovatoare pentru creșterea eficienței, relevanței și sustenabilității politicilor educaționale.

În prezent, procesul de inițiere a politicilor publice în Republica Moldova se realizează în conformitate cu prevederile Regulamentului privind planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 din 17.06.2020.

Politica educațională, ca ramură a politicilor publice, este expresia judecăților de valoare, care stau la baza educației. Similar altor politici publice, aceasta poate fi examinată pe mai multe niveluri interdependente: nivelul declarativ vizează dimensiunea discursivă a politicii, nivelul de acțiune cuprinde instrumentele formale de operaționalizare a politicii, nivelul de implementare (aplicare), se referă la aplicarea efectivă a politicilor în contexte educaționale reale. Nivelul la care cele mai multe politici eșuează este cel de implementare. Multitudinea de teorii și metode de cercetare din domeniul educațional a determinat apariția diferitor paradigme ale acțiunii educaționale, menite să ghideze și să orienteze cercetările științifice, dar și să faciliteze utilizarea

unor anumite instrumente și metodologii de cercetare, și nu în ultimul rând, asumarea unui anumit tip de raport între teorie și practică.

Definiția generală a politicilor educaționale se referă la conducerea procesului de schimbare și a inovațiilor în sistemul educațional, reprezentând opțiuni materializate în documente oficiale. Sistemele de învățământ trebuie să facă față la diverse provocări, evoluții și probleme legate de domeniul local al învățământului, dar și să se adapteze la cele internaționale pentru a fi competitive pe piața națională și internațională a muncii.

Când politica educațională se elaborează fără prea multă consultare cu actorii interesați, aceasta devine o „politică de cabinet" (Al. Crișan), care mai devreme sau mai târziu, se dovedește a fi inoperantă. O politică educațională ar putea să nu răspundă necesităților unei societăți, în condițiile în care nu se analizează viziunea tuturor actorilor implicați în procesul educațional, iar eficiența acesteia este determinată de dialogul deschis, luarea deciziilor în mod participativ, ținându-se cont de diverse expertize relevante.

În general, conținutul politicii educaționale vizează organizarea sistemului de învățământ, funcționarea instituțiilor de toate nivelurile, finanțarea învățământului, evaluarea, managementul, curriculumul, selectarea, formarea, perfecționarea și promovarea personalului didactic. În caz concret, pentru asigurarea conexiunii și continuității între cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor, au fost identificate câteva dimensiuni de bază: politici educaționale și instituționale, calificări și finalități, planuri de învățământ, conținuturile instruirii, procesul de instruire, stagiile de practică [1, pp. 13-14].

În literatura de specialitate, pot fi identificate mai multe criterii de clasificare a politicilor educaționale, reprezentate în tabelul de mai jos [21, pp. 13-14].

Tabelul 1. Clasificarea politicilor educaționale

Tipuri de politici educaționale	Caracteristici
Politica pozitivă	oferă răspuns unei probleme date
Politica negativă	elimină efectele unor acțiuni
Politica explicită	formulează coduri prestabilite
Politica implicită	nu formulează, ci se bazează pe coduri nescrise, neexplicate prin regulamente;
Politica normativă	stabilește condiții și criterii;
Politica procedurală	stabilește procedee, moduri de acțiune;
Politici publice	aparțin statului și politici non publice care aparțin societății civile;
Politici centralizate	sunt coordonate și implementate de un for superior, de o instituție centrală;
Politici descentralizate	se realizează la fiecare nivel, domeniu, zonă geografică prin responsabilitatea și altor instituții, zonale, locale.

Politica educațională ca obiect al cercetării științifice presupune: „*...a aborda modalitatea în care distribuția puterii și luarea deciziilor afectează rezultatele educației*" [34, p. 397]. Acțiunea politică în educație este un proces în care se pun întrebări, se prezintă probleme, se oferă

explicații și se sugerează soluții (Reich, 1993). Politica educației poate fi imaginată în sens de acțiune a grupărilor sau a personalităților politice. Un set de principii, proceduri și procese acționale stabilite în statut, cod administrativ și reglementări instituționale care determină starea și orientarea educației a populației. Educația reprezintă un scop strategic al tuturor națiunilor, iar politica educației reflectă orientarea evoluției societății în ansamblu [7, p. 5].

În sens restrâns, cu referire la demersurile central-guvernamentale, politica educațională se realizează prin decizii obiectivate în documente oficiale (legi, hotărâri de guvern, regulamente ministeriale etc.). În sens larg, cu referire la transferarea și multiplicarea deciziei prin descentralizare, până la nivelul instituțional, politica educațională poate fi asimilată cu planurile sau programele educaționale (politicile), concepute și aplicate global sau sectorial, inclusiv la nivelele de politici ale instituției educației timpurii, ale școlii, ale grupei/clasei [21, p. 4].

În capitolul doi: **Politici educaționale: cadrul european și național** – sunt analizate politicile și demersul politic propriu-zis, specificul dimensiunilor acestora, reperele conceptuale ale politicilor educaționale, precum: accesibilitatea educației, echitatea educațională, calitatea acesteia, flexibilitatea curriculumului, evaluarea și monitorizarea, valorificarea parteneriatelor educaționale ș.a. În acest sens, constatăm că politicile educaționale trebuie să se concentreze pe îmbunătățirea calității programelor de studiu, formarea și dezvoltarea profesională a cadrelor didactice, evaluarea și monitorizarea rezultatelor elevilor și implementarea unor standarde înalte.

La acest capitol, *Strategia de dezvoltare „Educația 2030”* stabilește direcțiile politicilor Guvernului Republicii Moldova în domeniul educației, definind mecanismele de implementare și impactul preconizat asupra sistemului educațional, societății și statului. Documentul urmărește optimizarea formării intelectuale, culturale și profesionale a cetățenilor și evidențiază principalele contradicții dintre așteptările societății și calitatea educației, prioritățile sistemului educațional, necesitățile economice și resursele financiare ale statului. Totodată, actul strategic în cauză corelează opțiunile de dezvoltare ale statului cu nevoile cetățenilor, pentru a asigura un sistem educațional competitiv la nivel internațional [27, p. 3].

Cadrul european DigCompEdu (Digital Competence Framework for Educators) se adresează cadrelor didactice de la toate nivelurile educaționale, de la învățământul preșcolar până la educația adulților și formarea profesională, inclusiv în contexte de învățare non-formale, reprezentând un pas important în alinierea Republicii Moldova la standardele europene. Implementarea acestor inițiative contribuie la realizarea obiectivelor stabilite în Strategia „Educația 2030”, aprobată în 2022, și la alinierea cu Agenda națională „Moldova 2030”și, respectiv, „Europa 2030”.

Tabelul de mai jos prezintă o sinteză analitică a tendințelor Ministerului Educației și Cercetării pentru anii 2025–2030 – derivate din prioritățile Strategiei „Educația 2030” [27], validate inclusiv prin implicarea UNICEF.

Tabelul 2. Axa strategică a priorităților MEC 2025 *vs* 2030

Axă strategică	2025 (*priorități imediate*)	Până în 2030 (*viziune strategică*)
Personal capacitat	Digitalizare formare + creșteri salariale + includerea de noi categorii profesionale	Dezvoltare continuă, planuri pe termen lung
Infrastructură	35 școli-model + dotări TIC în școli	Rețea echilibrată de instituții dotate și reziliente
Calitate și integritate	Campanii antibullying, etică academică, anticorupție	Evaluări sistemice și criterii europene de calitate
Incluziune	Burse, suport pentru școli mici, personal auxiliar și tehnologie asistivă	Curriculum incluziv, bursă egală, educație universală
Digitalizare	Formare pe competențe digitale de bază, dotare instituții	Educație digitală avansată, IA, platforme educaționale

Pentru a spori valoarea investigației, am selectat și câteva variabile ce contribuie la evidențierea unor lacune în sistem și care ne vor permite să apreciem situația în contextul eficienței sistemelor de învățământ în diferite țări, printre care se regăsesc: statutul cadrului didactic, metodele de reducere a abandonului școlar, dar și gradul de digitalizare la diverse niveluri de învățământ. În calitate de obiect al analizei, am evaluat experiența țărilor de nord ale UE: Finlanda și Danemarca, a țărilor din centrul UE: Franța, Austria și România. Rezultatele investigației au fost corelate cu datele statistice din Republica Moldova.

Am selectat state reprezentative atât pentru modelul nordic al UE, cât și pentru spațiul central-european. Această structurare permite surprinderea unor perspective sistemice diferite, dar complementare, în ceea ce privește evoluția și implementarea politicilor educaționale. Principalele criterii de identificare a țărilor supuse analizei au fost:

- *Performanța educațională confirmată prin indicatori europeni.* Finlanda și Danemarca au fost selectate datorită pozițiilor lor constante înalte, în raport cu indicatorii europeni privind calitatea educației, statutul cadrului didactic și digitalizarea educațională.
- *Reprezentativitatea modelelor educaționale* europene. Având în vedere tradiția și istoria îndelungată, Franța și Austria au fost incluse pentru a reflecta modelele central-europene, caracterizate prin politici structurale, tradiție instituțională puternică și mecanisme consolidate de guvernanță educațională.
- *Relevanța contextuală pentru Republica Moldova*. România este contextul de referință datorită proximității geografice, similitudinilor culturale și convergenței parțiale a politicilor educaționale, facilitând o comparație contextuală pertinentă pentru procesele de adaptare în Republica Moldova.

Rezultatele obținute pentru politica educațională statelor analizate au fost ulterior corelate cu datele statistice din Republica Moldova, utilizând indicatorii oficiali ai Biroului Național de

Statistică [15]. Această corelare a permis evaluarea gradului de convergență cu tendințele europene și fundamentarea recomandărilor privind adaptarea politicilor educaționale la cadrul legal european [16].

Calitatea cadrelor didactice constituie un determinant esențial al performanțelor sistemului educațional. Profesorii care dețin o stăpânire aprofundată a disciplinei predate, manifestă implicare și dedicare față de procesul instructiv-educativ și reușesc să angajeze elevii în activități semnificative, contribuind în mod decisiv la succesul instituțional și la prestigiul unităților de învățământ. Astfel, abilitățile profesionale și capacitatea de motivare și implicare a elevilor reprezintă factori determinanți în formarea și dezvoltarea tinerei generații.

Deficitul de cadre didactice este o problemă transversală în Europa, dar este mai gravă în țările din Europa de Est, inclusiv România și Republica Moldova, datele statistice fiind reprezentate în tabelul de mai jos. Soluțiile eficiente presupun: investiții în salarizare și condiții de muncă, reformarea formării inițiale și continue, stabilitate contractuală și politici de retenție, Integrarea competențelor digitale (*ex.:* DigCompEdu) pentru modernizarea profilului profesional al cadrului didactic.

Tabelul 3. Tabel comparativ privind necesitatea de cadre didactice [28, 134]

Țară	Deficit estimat	Domenii critice	Cauze principale	Răspunsuri
UE (*medie*)	3,1 mil. până în 2030	Secundar, STEM, rural	Îmbătrânire, instabilitate, burnout	Diverse, inegale
Finlanda	Moderat-localizat	STEM, rural, preșcolar	Scăderea atractivității	Formare de calitate
Danemarca	Localizat	Vocațional, rural	Retenție scăzută, stres	Sprijin psihologic
Franța	Sever-localizat	Matematică, limbi, informatică	Contracte temporare, abandon profesional	Reforme în formare
Austria	Moderat	Științe, profesional	Pensionări, lipsă generație nouă	DigComp-Cert, atractivitate
România	Sever	STEM, limbi străine, rural	Salarii mici, migrație, formare slabă	Creșteri salariale, reforme
Republica Moldova	Sever	Matematică, fizică, pedagogie	Migrație, salarizare, rural	Programe pilot, dar insuficiente

Abandonul școlar este abordat ca rezultat al interacțiunii dintre factori pedagogici, socio-economici și emoționali, fiind tratat prin politici care includ echipe multidisciplinare, tutorat și programe de consiliere pentru tranziția spre liceu sau formarea profesională. În acest context, sunt relevante bunele practici din: Franța – „*Programme de Réussite Éducative*” (PRE) – sprijin individualizat pentru elevii în risc, asistenți educaționali, psihologi și Reforma ZEP/REP+ (Zone de Educație Prioritară) – resurse suplimentare în zone defavorizate.

Austria – „*Youth Coaching Programme*” – coaching individual pentru elevii aflați în risc de părăsire timpurie și Școli cu timp prelungit și sprijin psiho-educațional extins. România – Programul „*Școală după Școală*” (SDS) – suport remedial și activități extracurriculare și

Programul Național de Reducere a Abandonului Școlar (PNRAS) – finanțări pentru școli vulnerabile, consiliere, dotări, burse.

Situația din țările analizate demonstrează că reducerea abandonului școlar depinde de accesul echitabil la resurse, de intervenții timpurii, de politici de sprijin integrate și de profesionalizarea cadrelor didactice. Modelele evidențiază importanța unei abordări preventiv-constructive și pun accent pe intervențiile instituționalizate în zonele vulnerabile.

În Republica Moldova, politicile educaționale pentru reducerea abandonului școlar includ:

- Codul Educației al Republica Moldova – Educația generală este obligatorie până la vârsta de 18 ani. Prevede măsuri pentru combaterea absenteismului și reintegrarea elevilor retrași (art.13).
- Strategia „Educația 2030", care conține un obiectiv specific: reducerea disparităților în accesul la educație și creșterea participării cu măsuri ca intervenții timpurii pentru copii din grupuri vulnerabile, integrarea copiilor cu cerințe educaționale speciale, programe de recuperare școlară.
- Proiectul EQIP – *Education Quality Improvement Project* (2023-2028), finanțat de Banca Mondială, care oferă granturi pentru școli în vederea reducerii abandonului: programe de sprijin individualizat; digitalizarea procesului educațional pentru acces extins; rețeaua psihopedagogică raională; monitorizarea elevilor cu risc de abandon; include specialiști în consiliere și asistență educațională.
- Programe-pilot și parteneriate locale (*ex.:* UNICEF, Step by Step), care au ca scop oferirea sprijinului pentru menținerea copiilor în școală, mai ales în mediul rural sau comunități vulnerabile.

În urmă cu aproape un secol, cunoscutul educator John Dewey spunea că „dacă îi învățăm pe elevii de azi așa cum le-am predat la cei de ieri, le furăm din ziua de mâine" [33]. Această înțelepciune rezonează astăzi mai puternic decât oricând cu tezele fundamentale despre prezentul și viitorul educației în era digitală. Experiența statelor europene: Finlanda, Danemarca, Franța, Austria, ne-a permis să analizăm nivelul de dezvoltare al sistemului educațional din țara noastră, capacitatea instituțiilor de învățământ de a oferi servicii de calitate în cadrul paradigmei psihocentrice și a celei sociocentrice. În instituțiile de învățământ elevii/studenții participă la procesul de planificare, implementare și evaluare. Cu un exemplu elocvent în acest sens, este experiența Finlandei, care implementează o strategie didactică –învățarea bazată pe explorare.

În evaluarea experienței politice statelor europene, am pus accentul pe trei variabile: statutul cadrelor didactice, abandonul școlar, nivelul digitalizării în serviciile educaționale. Analiza ne-a permis să constatăm că reformele din sistemul educațional, desfășurate în ultimele două decenii și-au atins obiectivele parțial.

Actualmente, asistăm la o accelerare a experienței umane prin impactul consistent al forțelor perturbatoare, în special de nivel digital, asupra fiecărui aspect al vieții sociale și desigur asupra educației. În decursul ultimelor decenii, toate țările europene au încercat să răspundă la noile provocări și exigențe prin reforme a sistemului educativ național, căutând un echilibru just între principiile de calitate, eficacitate, diversitate, echitate, precum și între competențele administrației centrale și celei locale, și autonomia fiecărei instituții de învățământ. Reformele s-au axat pe direcții specifice precum: reorientarea programelor și obiectivelor educației spre rezultatele așteptate în cadrul diverselor procese educative, în termeni de cunoștințe, abilități și capacități; egalitatea de șanse în materie de acces la educație; descentralizarea și autonomia instituțiilor educative; orientarea instituțiilor de învățământ către exigențele mediului specific domeniului; sporirea calității educației, elaborarea modalităților de evaluare a fiecărui copil, elev, student, cadru didactic, instituție de învățământ, precum și a sistemului în ansamblu (la nivel național); statutul și formarea cadrelor didactice, ca factori esențiali ai promovării reformelor; finanțarea educației și instruirii sub diferitele sale forme.

În capitolul trei: **Cadrul conceptual și experimental al procesului de adaptare a politicilor educaționale naționale la cele europene** - este analizată eficiența sistemului educațional din Republica Moldova, raportat la standardele europene, prin aplicarea unui chestionar. Direcția întrebărilor structurate vizează indicatorii de calitate ai cadrului normativ, a funcționalității sistemului, dar și a racordării la standardele europene, la abordările moderne privind buna desfășurare a procesului educațional, ceea ce ne-a permis și înțelegerea nivelului de naționalizare a politicilor educaționale europene. Conform răspunsurilor atestate, au fost sintetizate concluzii, constatări, recomandări în baza experienței profesionale, dar și a propriilor viziuni ale cadrelor manageriale și didactice prin contactul direct cu provocările sistemului de învățământ din Republica Moldova, necesitățile educabililor, cu cerințele pieței muncii și, nu în ultimul rând, cu realitățile culturale și politice. Constatările ne-au permis modelarea optimizării procesului adaptării unor politici educaționale naționale la cadrul legal european**,** specificându-se modalități de armonizare și naționalizare a diferitor politici educaționale în contextul digitalizării procesului educațional, procesului de evaluare, statutului cadrului didactic.

În cadrul demersului diagnostic, am aplicat un chestionar din 17 întrebări mixte (Chestionarul „Eficiența sistemului de învățământ din Republica Moldova, raportat la politicile educaționale în vigoare”), având drept temei analiza ipotezei și anume în ce mod *calitatea cadrului normativ, a politicilor educaționale din Republica Moldova, respectarea prevederilor acestora, asigură eficiența reformei sistemului de învățământ și integrarea ulterioară a tinerilor în societate*.

Eșantionul cercetat a inclus 190 cadre manageriale, cadre didactice de la nivelurile învățământ general, profesional tehnic, superior. Opiniile și propunerile subiecților chestionați constituie baza unei analize ample privind starea curentă a lucrurilor și vor servi pentru elaborarea recomandărilor de îmbunătățire a politicilor educaționale.

Analizând răspunsurile obținute la întrebarea *Politicile educaționale răspund provocărilor referitoare la implementarea competențelor-cheie formate în sistemul educațional,* putem menționa că eșantionul cercetat consideră că, în mare măsură (64,7%) politicile educaționale răspund provocărilor referitoare la implementarea competențelor-cheie, 25,8% – în mică măsură, 8,4% – în foarte mare măsură, 1,1% – în foarte mică măsură. Presupunem că cei circa 26,9% dintre subiecți (cu apreciere „în mică măsură" și „în măsură foarte mică") se referă la provocările legate de unele incongruențe între schimbările permanente pe piața muncii și competențele formate în sistemul educațional.

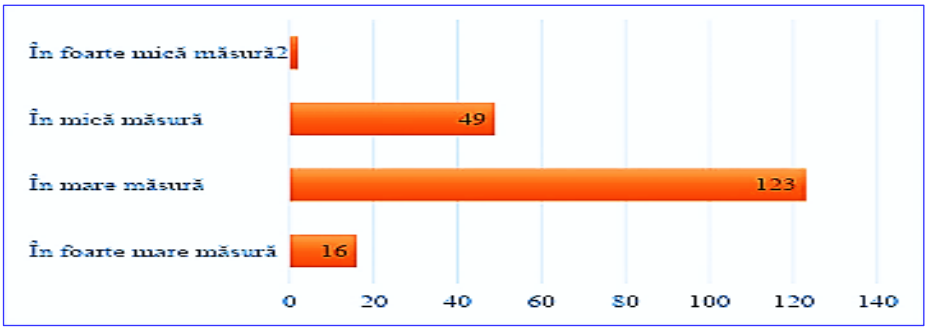

Fig. 2. Nivelul de corespundere a politicilor la necesitățile de formare a competențelor-cheie

Reieșind din faptul că orice problemă oricât de complexă ar putea fi rezolvată datorită intervenției din mai multe perspective și de multipli actanți, am propus respondenților întrebarea *Ce mecanisme utilizați pentru a spori implicarea societății, comunității și a familiei în rezolvarea unor probleme ce țin de educație, asigurând un nivel înalt de activism civic și percepție pozitivă a educației?* Astfel, aceștia au propus instrumente din experiența profesională, formulate în mare parte în cheia colaborării, sub diverse forme, precum: implicarea familiei în soluționarea problemelor ce țin de educație; întruniri tematice, discuții personale; comunicarea, informarea; întruniri cu părinții, cu diverși agenți educaționali; alte acțiuni cu tematici diferite cu implicarea persoanelor din comunitate etc. Rezultate obținute sunt prezentate în tabelul 4.

Analiza rezultatelor chestionarului evidențiază percepțiile cadrelor didactice și manageriale asupra eficienței sistemului educațional, indicând unele progrese, dar și necesitatea continuării procesului de optimizare, în contextul parcursului european al Republicii Moldova. Persistă însă aspecte care necesită îmbunătățiri, precum recunoașterea diplomelor, aplicarea educației centrate pe elev, stimularea mobilității academice și implicarea tinerilor în procesul

decizional instituțional. Rezultatele confirmă ipoteza cercetării potrivit căreia calitatea cadrului normativ și respectarea politicilor educaționale influențează eficiența reformei sistemului de învățământ și integrarea tinerilor în societate și pe piața muncii.

Tabelul 4. Soluții propuse pentru combaterea deficitului de cadre didactice și motivarea acestora

Criteriul	Exemple de practici și opinii identificate
Dezvoltare profesională și formare continuă	A. Asigurarea cursurilor de formare, seminare, training-uri, ateliere de lucru; B. Susținerea tinerilor specialiști pentru obținerea gradelor didactice; C. Practicarea mentoratului și monitorizarea periodică; D. Transpunerea politicilor de formare continuă în practică; E. Oferirea oportunităților de participare în proiecte educaționale naționale și internaționale; F. Implicarea în activități extrașcolare și colaborări interinstituționale; G. Recalificarea cadrelor didactice; H. Participarea la mobilitate academică cu burse în UE .
Măsuri organizaționale și climat instituțional	A. Crearea unui climat favorabil, colaborare și sprijin metodic; B. Comunicare amiabilă, respect și colaborare permanentă între toate nivelurile instituției; C. Reacții prompte ale managerului la sesizări; D. Distribuirea eficientă a sarcinilor și coordonarea activității; E. Climat de susținere și stare de bine; F. Evaluarea performanțelor și acordarea de sporuri salariale; G. Gestionarea eficientă a procesului educațional; H. Implicarea în team building, organizare internă puternică.
Recrutare și retenție personal	A. Angajarea pe bază de concurs; B. Atragerea absolvenților care au încheiat cu succes studiile; C. Colaborarea cu ANOFM, universități, Centre de Excelență pentru recrutare; D. Atragerea angajaților din economie pentru lecții practice și stagii; E. Atragerea cadrelor din alte instituții (în mediul urban) prin oferirea de dezvoltare profesională și proiecte; F. Activarea absolvenților pentru perioade scurte ca profesori; G. Utilizarea rețelelor de socializare pentru promovare.
Critici și lipsa eficienței metodelor aplicate	A. Cadrelor existente li se oferă o încărcătură mai mare de ore; B. Lipsa unor metode eficiente; promovarea pe bază de „cumătrism”; C. Promovarea cadrelor slab pregătite; D. Lipsa studenților la specializări-cheie în învățământul superior; E. 11% din respondenți nu cunosc metodele aplicate; F. Presiune de menținere a personalului cu orice preț, fără asigurarea calității; G. Lipsa soluțiilor reale pentru zonele și disciplinele defavorizate.

Pentru evaluarea impactului cadrului european asupra sistemului educațional din Republica Moldova, a fost utilizat *interviul individual în profunzime*, ca metodă calitativă de investigare a percepțiilor actorilor decizionali. Eșantionul a inclus 8 experți, cu experiență profesională între 12 și peste 50 de ani, implicați în elaborarea sau implementarea politicilor educaționale. Ghidul de interviu a cuprins șase întrebări deschise și una închisă, orientate spre identificarea provocărilor actuale, a factorilor de adaptare la cadrul european și a soluțiilor de optimizare a politicilor educaționale. Analiza extinsă a răspunsurilor evidențiază necesitatea unei reforme educaționale sistemice, coerente și aliniate standardelor europene.

În baza altui instrument de cercetare, interviul cu experții, au fost identificate principalele măsuri politice necesare pentru integrarea eficientă a tehnologiilor digitale în procesul educațional. Acestea vizează asigurarea unei dotări tehnologice echitabile în toate instituțiile de învățământ,

inclusiv din mediul rural, dezvoltarea continuă a competențelor digitale ale cadrelor didactice, precum și extinderea alfabetizării digitale pentru elevi, profesori și părinți. Analiza răspunsurilor la întrebarea privind rolul politicilor educaționale în dezvoltarea competențelor necesare pentru piața muncii evidențiază câteva direcții principale. Este necesară corelarea reală dintre politicile educaționale și cerințele pieței muncii, prin reglementări clare și implementarea efectivă a strategiilor. De asemenea, se subliniază adaptarea curriculumului la competențele secolului XXI, precum comunicarea în limbi străine, competențele digitale, educația financiară și antreprenorială, dezvoltarea abilităților de leadership și adaptabilitate. Un rol important îl are formarea continuă a cadrelor didactice în domenii emergente, precum TIC-ul și inteligența artificială. Totodată, este evidențiată consolidarea parteneriatelor dintre școală și mediul economic, inclusiv prin extinderea învățământului dual și a programelor de practică. Experții subliniază și importanța orientării profesionale timpurii și a educației bazate pe valori și competențe sociale, necesare pentru integrarea eficientă și durabilă pe piața muncii. Astfel, putem concluziona că adaptarea politicilor naționale din domeniul educației la standardele europene este un proces complex care presupune nu doar armonizarea cadrului legislativ, ci și racordarea valorilor, obiectivelor și mecanismelor de guvernanță educațională la realitățile sociale și economice din UE. În viziunea experților politici, această adaptare nu echivalează cu o simplă transpunere normativă, ci implică procese de contextualizare, evaluare critică și angajare strategică a actorilor interni.

În același context, *analiza discursurilor publice* ale decidenților politici din Republica Moldova evidențiază orientarea strategică spre integrarea europeană și modernizarea sistemului educațional, confirmând faptul că educația este considerată un domeniu prioritar. Parcurgerea reflexiv-critică a acestor viziuni relevă atât convergențe cu politicile educaționale europene, cât și limite legate de aplicarea lor în contextul național. Se constată existența unei voințe politice de aliniere la standardele europene, dar și necesitatea consolidării capacităților interne și a implicării tuturor actorilor sociali pentru implementarea eficientă a reformelor. Modernizarea educației este astfel prezentată ca un proces complex de transformare structurală, care presupune coerență legislativă, investiții și integrarea tehnologiilor inovative, susținut inclusiv prin colaborarea cu statele membre ale UE. Astfel am dedus unele principii directoare ale procesului de adaptare:

- *Convergență și coerență normativă* – compatibilizarea legislației educaționale cu acquis-ul UE.
- *Calitate, acces și echitate* – promovarea standardelor europene de calitate și asigurarea accesului echitabil la educație.

- *Recunoaștere și mobilitate* – armonizarea calificărilor și a competențelor cu Cadrul European al Calificărilor (EQF).
- *Digitalizare* – dezvoltarea competențelor digitale conform standardelor DigCompEdu.
- *Învățare pe tot parcursul vieții* – integrarea principiului dat în politicile și practicile educaționale.
- *Participare democratică și transparență* – implicarea actorilor relevanți în procesele decizionale și de reformă.

Așadar, procesul de adaptare a politicilor educaționale naționale la standardele europene nu poate fi redus la simple ajustări formele sau la inițiative izolate. El trebuie să fie unul coerent, participativ și susținut printr-o combinație de voință politică fermă, capacitate instituțională consolidată și implicarea tuturor actorilor relevanți – de la autorități și instituții educaționale până la societatea civilă și mediul economic. Un sistem educațional modern și competitiv, cu politici educaționale eficiente, nu se construiește doar prin preluarea bunelor practici europene, ci printr-o transformare profundă a modului în care sunt gândite, implementate și evaluate politicile publice în domeniu. În viziunea decidenților politici și a actorilor educaționali din Republica Moldova, această transformare presupune reforme autentice: modernizarea curriculumului, reducerea poverii birocratice, investiții semnificative în infrastructură, formarea continuă și motivantă a cadrelor didactice, dar și o salarizare echitabilă și competitivă.

Un element esențial în procesul de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european îl constituie analiza direcțiilor strategice promovate la nivelul UE. Acestea configurează o viziune sistemică și coerentă asupra educației, susținută de o rețea de documente strategice și inițiative interconectate care vizează, simultan, calitatea, echitatea, inovația și incluziunea în educație.

În acest context, taxonomia propusă în cadrul acestei cercetări, tabelul de mai jos, reprezintă, în viziunea noastră, un instrument conceptual și aplicativ inovator, întrucât: facilitează compararea structurată a politicilor educaționale europene și naționale; susține identificarea direcțiilor de convergență și divergență dintre cadrul de reglementare și acțiune european și cel din Republica Moldova; oferă o bază metodologică pentru analiza adaptabilității și transferabilității politicilor în context național; susține fundamentarea deciziilor de politică educațională bazate pe evidențe și bune practici europene.

Tabelul 5.Taxonomia politicilor educaționale din UE și Republica Moldova (*abordare proprie*) [5, pp.14-16]

1. Obiectivul fundamental

Cate gorie	Descriere	Documente de politici europene	Documente de politici naționale ale Republicii Moldova
Politici normative	Stabilesc cadrul legal și conceptual pentru armonizare și convergență.	Cadrul european al calificărilor (EQF) Recomandarea privind validarea învățării informale	Codul Educației al RM (nr. 152, 2014); Cadrul național al calificărilor (HG 1016/2017) Legea privind învățământul profesional tehnic nr. 278/2014
Politici strategice	Vizează orientarea pe termen lung a sistemelor educaționale.	Strategia Europa 2020 Agenda europeană pentru competențe 2020-2025	Strategia „Educația 2030” Strategia de dezvoltare a educației p/u anii 2014-2020 Planul național de acțiuni în domeniul Drepturilor Omului
Politici operaționale	Se concentrează pe implementare și intervenții directe.	Programul Erasmus+ Corpul European de Solidaritate e-Twinning	Programe naționale privind formarea continuă a cadrelor didactice Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei „Educația 2030” Programul național privind Educația Digitală

2. Nivelul de aplicare

Cate gorie	Descriere	Documente de politici europene	Documente de politici naționale ale Republicii Moldova
Macro	Elaborate la nivelul UE pentru toate statele membre.	Cadrul de competențe digitale DigComp 2.2 Planul de acțiune pentru educația digitală	Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” , Codul Educației Planul național de acțiuni pentru aderarea la spațiul european
Mezo	Politici naționale adaptate din strategii europene.	Strategia națională pentru învățare pe tot parcursul vieții Strategia „Educația 2030” (RM)	Strategia Educației 2030 Strategia de digitalizare a educației 2023-2030 Strategia de incluziune a romilor 2022-2025
Micro	Politici și practici la nivel instituțional.	Politici instituționale de internaționalizare în universități Curriculum adaptat EQAVET	Regulamente interne ale instituțiilor de învățământ Proiecte instituționale de internaționalizare Implementarea curricula adaptate Cadrului național al calificărilor

3. Domeniul de intervenție

Categorie	Descriere	Documente de politici europene	Documente de politici naționale ale RM
Politici de incluziune și echitate	Asigurarea accesului egal la educație.	Strategia UE pentru drepturile copilului (2021) Cadrul strategic pentru Romi 2021-2030 Programul Erasmus+ – componenta „inclusion”	Strategia de incluziune a copiilor cu cerințe educaționale speciale (2019-2023) Legea nr. 370/2023 privind drepturile copilului Programul național de incluziune socială a romilor Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități 2023-2027
Politici de digitalizare	Promovarea alfabetizării digitale și a competențelor viitorului.	Planul de acțiune pentru educația digitală 2021-2027 Cadrul de competențe digitale DigComp 2.2 Orientări privind învățarea mixtă (2022)	Conceptul de transformare digitală a educației (2021) Strategia de digitalizare a educației 2023-2030 Platforma educațională „studii.md”
Politici pentru reducerea AȘ	Identificarea timpurie a riscurilor și intervenții personalizate în menținerea elevilor în sistem.	Recomandarea Consiliului privind politicile de reducere a părăsirii timpurii a școlii (2011) Raportul Monitorul Educației și Formării – indicatori privind abandonul școlar	Programul de prevenire a abandonului școlar (MEN, 2021) Strategia educației incluzive Datele din SIME (sistem informațional educațional)

Politici privind statutul cadrului didactic	Promovează atractivitatea, profesionalizarea și stabilitatea în cariera didactică.	Recomandarea Consiliului privind sprijinirea cadrelor didactice (2020) Programul Erasmus+ Mobilitate și formare pentru profesori – Studiile ET 2020 *Working Groups – Teachers and School Leaders*	Regulamentul privind salarizarea cadrelor didactice Planuri de perfecționare profesională aprobate de MECC
Politici de modernizare curriculară	Reformulează conținutul învățării în raport cu noile competențe-cheie și cerințele pieței muncii.	Recomandarea privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2018) EQF – Cadrul european al calificărilor EQAVET – Cadrul pentru asigurarea calității în educația VET	Curriculum național modernizat (2018-2022); Reformarea curricula în învățământul profesional tehnic
Politici de sprijin financiar	Asigură suport material și stimulente pentru echitate educațională.	Fondul Social European Plus (FSE+) Programul *NextGenerationEU* – Erasmus+ – sprijin pentru incluziune și mobilitate echitabilă	Programele de burse pentru elevi și studenți Suport material pentru familii vulnerabile în educație Proiecte UNICEF de sprijin educațional
Politici privind educația timpurie	Extind accesul la servicii educaționale pentru copiii de 0–6 ani.	Recomandarea Consiliului privind educația și îngrijirea timpurie (ECEC, 2019) Calitatea în educația timpurie: Cadru de referință al UE	Strategia pentru dezvoltarea educației timpurii (2013-2020) Programele naționale de extindere a grădinițelor rurale
Politici pentru dezvoltarea competențelor-cheie	Favorizează gândirea critică, creativitatea, colaborarea și educația civică.	Recomandarea privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2006, revizuită 2018) Agenda europeană pentru competențe 2020-2025	Curriculum modernizat bazat pe competențe; Programe de educație civică și *media literacy*
Politici de învățare pe tot parcursul vieții	Sprijină formarea continuă, recalificarea și integrarea activă în societate.	Strategia europeană pentru învățare pe tot parcursul vieții Recomandarea privind validarea învățării nonformale și informale (2012) Programul Erasmus+ (educația adulților)	Strategia de învățare pe tot parcursul vieții (*în consultare*); Programe de formare profesională pentru adulți (ANOFM, CE PRO DIDACTICA, USM, CEDA etc.)

4. Instrumentele utilizate

Categorie	Descriere	Documente de politici europene	Documente de politici naționale ale Republicii Moldova
Instrumente *soft law*	Documente fără caracter obligatoriu juridic.	Recomandarea privind EQF (2008, 2017) Orientări pentru învățarea mixtă (2022)	Ghiduri metodologice emise de MECC Recomandări de politici din studiile IES, CEDES, CNEE
Instrumente financiare	Sprijin financiar prin programe și fonduri europene.	Erasmus+ – Fondul Social European Plus (FSE+) NextGenerationEU pentru educație digitală	Finanțări prin proiecte Erasmus+ în Republica Moldova Sprijin bugetar UE pentru educație în Republica Moldova Fonduri externe (UNICEF, Banca Mondială, USAID)
Instrumente de evaluare și monitorizare	Sisteme de urmărire a progresului educațional.	Monitorul Educației și Formării (Education and Training Monitor) EURYDICE – SELFIE	Sistemul SIME Rapoarte ale Agenției Naționale pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) Studii PISA, TIMSS, participare în EURYDICE

Ca și consecință a analizei teoretice și metodologice extinse a corelării politicilor educaționale europene și a celor naționale, în vederea asigurării funcționalității praxiologice a cercetării date, propunem ***Modelul pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european***, care nu este doar aliniat la direcțiile strategice europene, ci reflectă și preocupările reale ale actorilor implicați în elaborarea și implementarea politicilor educaționale, conform interviurilor aplicate experților cu experiență vastă în domeniul educațional.

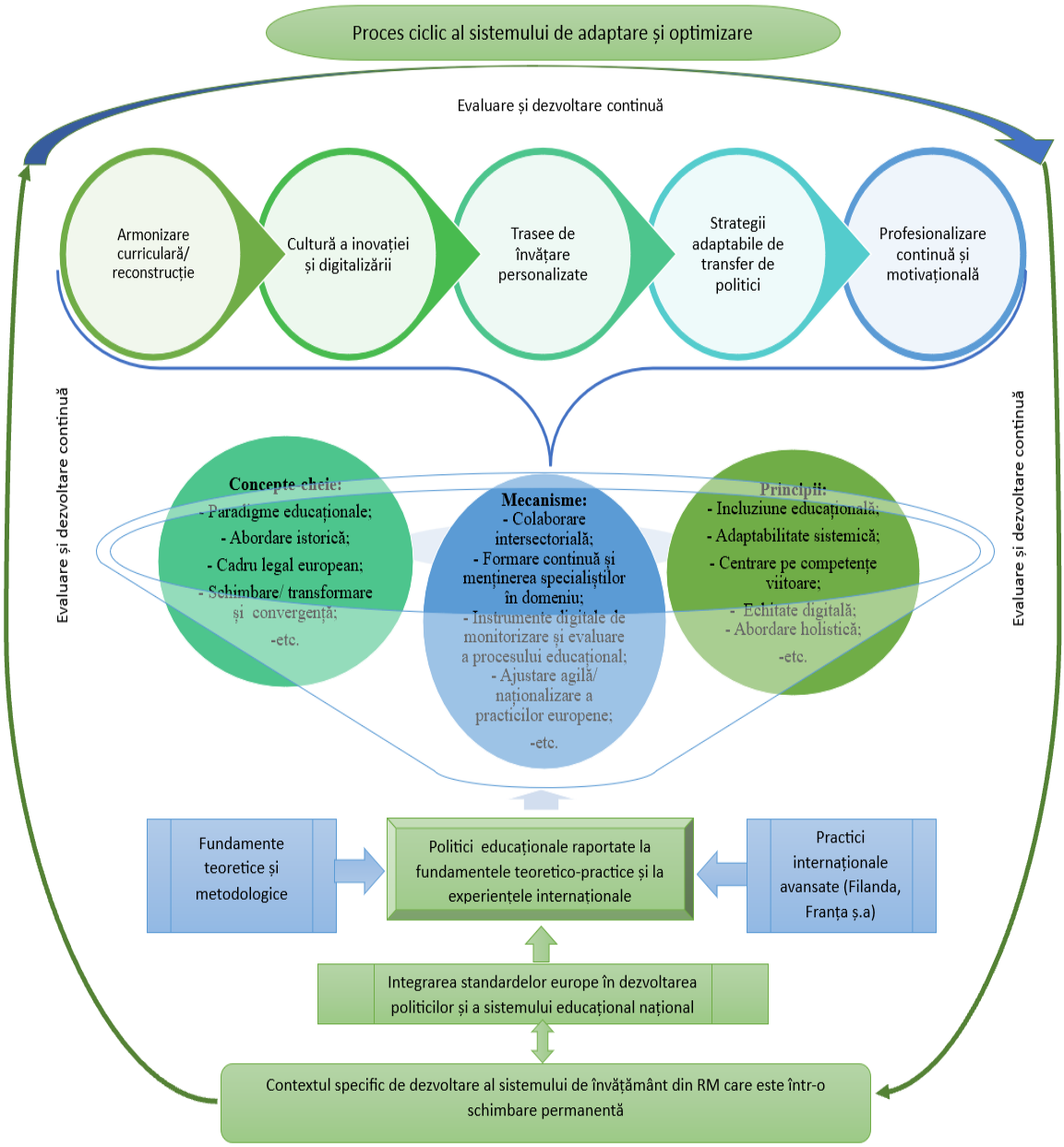

Fig. 2. Modelul pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european

Astfel, *Modelul pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european* este un construct operațional menit să sprijine

dezvoltarea unui sistem educațional sustenabil, adaptat exigențelor contemporane, inspirat din direcțiile europene de reformă. Acesta este conceput ca un model sistemic și ciclic, de racordare a politicilor educaționale naționale la cerințele și valorile sistemului educațional european, având în vedere particularitățile sistemului educațional din Republica Moldova. Este organizat în jurul unor principii pedagogice fundamentale, structurate în cinci niveluri distincte, cu scopul de a oferi un cadru funcțional de intervenție în politicile educaționale ale Republica Moldova.

Nivelul 1: *Context specific de dezvoltare al sistemului de învățământ din Republica Moldova.* Acesta prezintă realitatea educațională din Republica Moldova ca una aflată într-un proces continuu de transformare. Instabilitatea structurală, migrația populației, discrepanțele urban-rural și presiunea integrării europene conturează un cadru dinamic, dar vulnerabil, în care politicile educaționale sunt adesea fragmentare și reactive.

Nivelul 2: *Integrarea standardelor europene în dezvoltarea politicilor și a sistemul educațional național.* La acest nivel se cristalizează interferențele dintre cadrul european de reglementare și standardele naționale. Acestea promovează valori precum echitatea, calitatea, mobilitatea, digitalizarea și învățarea pe tot parcursul vieții. Modelul subliniază importanța asumării acestor direcții strategice în Republica Moldova prin definirea unor standarde de calitate compatibile și funcționale, ancorate în realitățile pedagogice locale.

Nivelul 3: *Politici educaționale raportate la fundamente teoretico-practice și la experiențele internaționale* – propune o abordare comparativă și integrativă a politicilor educaționale naționale, analizate prin prisma teoriilor pedagogice moderne și a practicilor internaționale validate (Franța, Austria, Danemarca, Finlanda, Estonia, România). Se pune accent pe corelarea dintre politici și practici, respectiv pe transpunerea documentelor de politici în realități educaționale concrete.

Nivelul 4: *Concepte-cheie, mecanisme și principii directoare.* La baza funcționării acestui model, stau o serie de concepte esențiale, precum: învățare centrată pe elev, educație incluzivă, competențe transversale, digitalizare, dezvoltare profesională continuă. Acestea sunt articulate prin principii pedagogice fundamentale: personalizarea învățării, colaborarea actorilor educaționali, integrarea tehnologiei, echitatea în acces și șanse, relevanța socială și economică a educației. Mecanismele de funcționare propuse includ: formarea continuă a cadrelor didactice, dezvoltarea parteneriatelor interinstituționale, promovarea evaluării formative, utilizarea feedbackului pentru ajustarea continuă a practicilor educaționale.

Nivelul 5: *Instrumente de adaptare și eficientizare a politicilor educaționale* – se concentrează pe instrumentele concrete de aplicare și evaluare a politicilor educaționale, care pot asigura eficientizarea sistemului educațional. Printre acestea se numără: evaluarea continuă a

progresului elevilor și ajustarea strategiilor didactice pe baza acestora; platformele de e-learning și digitalizare instituțională; programe de orientare profesională pentru elevi; proiecte educaționale în parteneriat cu sectorul privat și comunitățile locale; mecanisme de monitorizare a implementării politicilor prin indicatori măsurabili și rapoarte periodice.

Modelul promovează o logică a adaptabilității și a feedbackului permanent, permițând reconfigurarea politicilor pe baza datelor din practică, în spiritul unui sistem educațional deschis, reflexiv și orientat spre performanță.

În aceeași ordine de idei, *Modelul pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european* oferă o viziune sistemică și contextualizată asupra transformării educației în Republica Moldova. Prin structurarea sa pe niveluri logice – de la context și standarde până la principii și instrumente – acesta asigură un cadru coerent de reformă. Valoarea strategică și pedagogică a Modelului constă în capacitatea sa de adaptare, în ancorarea sa în bune practici internaționale și în orientarea sa clară spre creșterea calității, echității și eficienței educaționale într-un sistem aflat într-o transformare continuă.

De asemenea, este subliniată necesitatea corelării educației cu cerințele pieței muncii și promovarea principiilor de echitate și incluziune în sistemul educațional. Respondenții semnalează provocări majore precum deficitul de resurse umane calificate, inegalitățile regionale, infrastructura educațională insuficientă și mecanismele limitate de monitorizare a reformelor.

În acest context, modelul pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale, susținut de taxonomia elaborată, oferă un cadru coerent pentru alinierea politicilor educaționale ale Republicii Moldova la standardele europene. Aplicarea acestui model presupune o guvernanță educațională eficientă, participativă și bazată pe evidențe, precum și implicarea tuturor actorilor educaționali în procesul de modernizare a sistemului de învățământ.

Taxonomia conceptualizată de noi servește drept suport pentru acest model, întrucât permite articularea logică între documente strategice, inițiative de implementare și mecanisme de evaluare, într-un cadru comprehensiv. Ea face posibilă aplicarea principiului ciclului adaptiv, susținut de evaluare continuă, care reflectă o viziune modernă și reflexivă asupra politicii educaționale, cu impact asupra calității, echității și incluziunii sociale. Totodată, *Modelul pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european* oferă o arhitectură coerentă a procesului de adaptare, plasând Republica Moldova într-un cadru de reformă educațională inspirată de standardele europene, dar calibrată pe realitățile și nevoile interne. Este evidențiată nevoia de interacțiune între politici, practici și cercetare, dar și de profesionalizare constantă a actorilor educaționali pentru a susține acest efort.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Sintetizând ideile expuse, putem accentua faptul că politicile educaționale europene, ancorate în valorile democratice și în principiile unei societăți bazate pe cunoaștere, constituie un reper esențial pentru statele care aspiră la integrarea în spațiul european al educației, precum Republica Moldova. În contextul științelor educației, această integrare presupune nu doar preluarea formală a unor politici, ci adaptarea lor la contextul național prin raportare la specificul cultural, istoric și instituțional.

Astfel, ca rezultat al investigațiilor teoretice, comparativ-metodologice și empirice realizate, au fost formulate următoarele *concluzii generale,* care reflectă rezultatele esențiale ale studiului și confirmă ipoteza de cercetare:

 Politicile educaționale ale UE constituie un reper valoric și strategic pentru Republica Moldova, orientând dezvoltarea unui sistem educațional modern bazat pe incluziune, echitate și calitate, printr-un proces de adaptare contextualizată la specificul național.

 Analiza comparativă a sistemelor educaționale din Finlanda, Danemarca, Franța și Austria evidențiază principii esențiale pentru reformarea educației: centrarea pe elev și competențe-cheie, autonomia instituțională, profesionalizarea cadrelor didactice, integrarea tehnologiilor digitale și guvernanța transparentă.

 Cercetarea propune un Model pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european, bazat pe complementaritate, incluziune și coerență curriculară, care susține interdependența nivelurilor sistemului educațional și rolul central al cadrelor didactice.

 Rezultatele investigațiilor empirice evidențiază necesitatea unor politici educaționale coerente și sustenabile, orientate spre reducerea abandonului școlar, digitalizarea educației, dezvoltarea profesională a cadrelor didactice și modernizarea infrastructurii.

 Educația este confirmată ca factor esențial al dezvoltării capitalului uman și social, iar eficiența politicilor educaționale depinde de monitorizare, evaluare bazată pe indicatori relevanți și implicarea tuturor actorilor educaționali.

 Adaptarea politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul european este necesară, însă persistă discrepanțe legate de finanțare, digitalizare, evaluare și implementare strategică, ceea ce impune reforme sistemice coerente.

 Analiza evoluției gândirii pedagogice confirmă caracterul complementar al paradigmelor educaționale (magistrocentrism, psihocentrism, sociocentrism și tehnocentrism), evidențiind necesitatea unui echilibru între acestea în dezvoltarea sistemului educațional.

 Cercetarea elaborează o Taxonomie a politicilor educaționale din UE și Republica Moldova, structurată pe criterii de scop, nivel de aplicare, domeniu de intervenție și instrumente utilizate, care facilitează analiza convergențelor și divergențelor dintre cele două sisteme.

 Modelul conceptual și operațional de adaptare a politicilor educaționale integrează principii precum incluziunea, echitatea, digitalizarea și guvernanța bazată pe evidențe, oferind decidenților un instrument strategic pentru racordarea la standardele europene.

 Modernizarea educației presupune armonizarea cadrului legislativ și curricular, profesionalizarea cadrelor didactice, extinderea parteneriatelor internaționale și dezvoltarea unei culturi a calității în educație.

 Sistemul educațional al Republica Moldova se află într-o etapă de transformare, situată între tradiția națională și valorile educaționale europene, iar o politică educațională coerentă poate transforma educația într-un motor al dezvoltării societății.

 Analiza teoretică și empirică a evidențiat atât realizări, cât și deficiențe ale sistemului educațional, ceea ce justifică formularea unor recomandări orientate spre consolidarea sustenabilității educației naționale și alinierea acesteia la bunele practici europene.

Unele **recomandări** pentru:

A. Ministerul Educației și Cercetării:

● Elaborarea și implementarea unor politici educaționale coerente, bazate pe date științifice și cercetare aplicativă, care să răspundă nevoilor reale ale beneficiarilor;

● Susținerea și extinderea programelor de formare continuă pentru cadrele didactice, inclusiv prin parteneriate internaționale și schimburi de experiență;

● Integrarea dimensiunii valorice a educației în politicile publice, cu accent pe cetățenie activă, incluziune și diversitate culturală.

B. Echipele manageriale din instituțiile de învățământ:

● Asigurarea unui management participativ orientat spre calitate, performanță și sprijinirea cadrelor didactice în procesul de inovare didactică;

● Organizarea activităților extracurriculare care să consolideze legătura dintre școală, familie și comunitate.

C. Cadrele didactice

● Aplicarea in extenso a unor metode și tehnici moderne de predare, centrate pe elev și adaptate nevoilor individuale de învățare;

● Utilizarea resurselor digitale și a instrumentelor de evaluare formativă pentru dezvoltarea gândirii critice și autonome a elevilor;

● Promovarea valorilor democratice și etice în activitatea didactică.

D. *Societatea civilă și comunități*:

● Implicarea în campanii de valorizare a profesiei didactice și de reducere a inechităților educaționale.

E. Alți factori decidenți și executivi, eventuali utilizatori ai taxonomiei politicilor educaționale:

● Utilizarea taxonomiei ca instrument de audit educațional în evaluările externe și autoevaluările instituționale, în vederea alinierii strategiilor educaționale la standardele europene.

Printre **perspectivele** multiple ale cercetării putem identifica*:*

• Extinderea cercetării prin includerea unui eșantion mai larg și diversificat de actori educaționali din Republica Moldova și din alte state ale UE;

• Realizarea unor analize longitudinale pentru a evalua impactul politicilor educaționale adaptate asupra performanței școlare și inserției profesionale a absolvenților;

• Explorarea aprofundată a relației dintre politicile educaționale și procesele de europenizare, democratizare și dezvoltare durabilă în Republica Moldova;

• Elaborarea unor modele predictive pentru monitorizarea eficienței adaptării politicilor educaționale în contextul digitalizării și globalizării;

• Extinderea și validarea taxonomiei politicilor educaționale prin aplicarea acesteia în analize comparative regionale și europene;

• Dezvoltarea unui instrument digital interactiv bazat pe taxonomie, destinat decidenților, practicienilor și cercetătorilor în educație, care să faciliteze cartografierea și evaluarea politicilor;

• Testarea aplicabilității taxonomiei în contextul altor reforme educaționale, precum tranziția la educație digitală sau formarea profesională duală.

Așadar, sistemul educațional al Republica Moldova se află într-un punct critic, dar promițător: între trecut și viitor, între tradiție și inovație, între specificul național și universalitatea europeană. Răspunsul la provocările actuale nu este o alegere între aceste polarități, ci un echilibru inteligent între ele. Printr-o politică educațională bine fundamentată, adaptată și integrată, educația poate deveni motorul principal al unei Moldove europene, competitive și incluzive. Iar un viitor durabil în educație presupune: convergență strategică la politicile europene; investiții constante în resurse umane și infrastructură; dezvoltarea competențelor digitale, civice și sociale; educație centrată pe elev, echitabilă, incluzivă și relevantă pentru societatea viitorului.

Cercetarea are și anumite **limite**, care deschid direcții pentru studii viitoare: accesul inegal la date statistice actualizate din sistemele educaționale europene; eșantionul relativ restrâns de respondenți (190 cadre didactice și manageri, 8 decidenți politici); analiză comparativă limitată la un număr redus de state europene.

BIBLIOGRAFIE

1. ANDRIȚCHI, Viorica, COJOCARU, Tudor. *Programul raional/municipal de dezvoltare al sistemului educațional: conceptualizare și implementare.* Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2015. 52 p. ISBN: 978-9975-71-638-3.
2. BINET, Alfred. *Ideile moderne despre copii /Les idees modernes sur les enfants*. Trad. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1975. 260 p.
3. *Cadrul de referință al curriculumului pentru învățământul profesional tehnic*. Chișinău, 2015. 35 p. [citat 20.08.2024]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cr_ipt-30.11.pdf
4. *Cadrul European de Referință al Competențelor Cheie pentru Educație și Formare pe Parcursul Întregii Vieți. 2006*. [citat 25.08.2024]. Disponibil: https://shorturl.at/fmnwy
5. CEBOTARI, Svetlana, CĂLDARE, Gheorghe. *Politica externă a Republicii Moldova: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2018. 370 p. ISBN 978-9975-142-08-3.
6. COJOCARU, Tudor. *Politici educaționale: concept și tendințe*. În: *Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională, 2015, nr. 1(89), pp. 5-8. [citat 07.09.2024]. Disponibil: http://www.prodidactica.md/revista/Revista_89.pdf
7. CREȚU, Carmen, DUȘE, Carmen Sonia, GAVRILOVICI, Ovidiu et al. *Politici educaționale în spațiul universitar*. București: Ediție online, 2011. 162 p. ISBN: 978-973-0-11682-3. [citat 07.09.2024]. Disponibil: http://old.uefiscdi.ro/Upload/d7b55dd0-a877-46ed-8ec3-f9a3b7602e61.pdf
8. CREȚU, Carmen. Politici educaționale românești la începutul mileniului III. În: *Prelegeri academice.* București: Editura Academiei Române, 2008, vol. VI, pp. 127-143. ISSN 1583-4514
9. CRIȘAN, Alexandru. *Reforma la firul ierbii. Programul Educația 2000+ sau lecțiile unui proces de schimbare*. București: Editura Humanitas Educational, 2003. 290 p. ISBN: 978-973-8289-55-6.
10. CRISTEA, Sorin. *Conceptele-cheie în pedagogie*. În: *Didactica Pro…*, revistă de teorie și practică educațională, 2001, nr. 1 (5), pp. 15-23. ISSN 1810-6455. [citat 07.09.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conceptele_cheie%20in%20pedagogie.pdf
11. CRISTEA, Sorin. *Managementul organizației școlare*. București: Editura Didactică și pedagogică, 2003. 223 p. ISBN: 973-30-2763-4.
12. CUCOȘ, Constantin. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2002. 536 p. ISBN: 978-973-46-4041-6.

13. DECEAN, Monica, ȘEVCIUC, Maia. *Valențe psihopedagogice de depășire a absenteismului școlar*. Chișinău: CEP USM, 2022. 170 p. ISBN: 978-9975-159-35-7.
14. DEWEY, John. *Fundamente pentru o știință a educației*. Trad. București: Editura Didactica și Pedagogica, 1992. 368 p. ISBN: 978-973-30-1125-5.
15. *Educația în Republica Moldova, publicație statistică. Chișinău, 2024. [citat 07.09.2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/files/files/Educatia_editia_2024.pdf*
16. European Commission (2023). *Investing in Teachers: Europe's Challenge. Report of the European Education and Training Expert Panel.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. [citat 22.01.2024]. Disponibil: https://education.ec.europa.eu/
17. GORAȘ-POSTICĂ, Viorica, **CUROȘ, Liudmila.** Digitalizarea învățământului: politici naționale și europene. În: „*Didactica Pro…,* revistă de teorie și practică educațională", 2025, nr. 1 (149), pp. 13-19. ISSN 1810-6455. Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.14965237
18. GORAȘ-POSTICĂ, Viorica, VARTIC, Ana. Cultivarea stării de bine a cadrului didactic debutant în instituția educațională. În: „*Didactica Pro...,* revistă de teorie și practică educațională", 2020, nr. 5 (123), pp. 31-35. ISSN 1810-6455.
19. GUȚU, Vladimir (coord.) et al. *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM, 2008. 175 p. ISBN: 978-9975-70-810-4.
20. GUȚU, Vladimir, COJOCARU, Vasile, COJOCARU, Tudor et al. *Management educațional*. Chișinău: CEP USM, 2013. 533 p. ISBN: 978-9975-71-413-6.
21. HAHEU-MUNTEANU, Eufrosinia. Politici educaționale: Suport de curs. Chișinău: Editura Garomont Studio, 2019. 120 p. ISBN: 978-9975-134-57-6.
22. JUC, Victor. Republica Moldova: de la integrare europeană la apropiere europeană. În: *Top 10 probleme politice a societății în contextul pandemiei de coronavirus de tip nou*. Chișinău: 2022, pp. 101-123. ISBN: 978-5-88554-064-3.
23. KEY, Ellen. *Secolul copilului*. Trad. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978. 132 p.
24. PANICO, Vasile. Conceptul și structura educației. Interrelația practicii și științelor pedagogice. În: „*Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar"*, 27-28 octombrie 2017, Chișinău, Republica Moldova. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2017, Vol. I, pp. 77-82. ISBN: 978-9975-76-214-4. [citat 20.08.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/77-82_3.pdf
25. PANICO, Vasile. Statutul epistemologic al pedagogiei. Educația – concept pedagogic fundamental. În: „Acta et commentationes" *(Științe ale Educației)*, 2019, nr. 1(15), pp. 67-76.

ISSN 1857-0623. [citat 08.08.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/67-76_3.pdf

26. PIAGET, Jean. *Psychologie et épistémologie. / Psihologie și epistemologie*. Paris: Editura Denoël-Gonthier, 1970. 192 p. ASIN: B0000DSITQ.

27. *Program de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.950/2023*. [online]. [citat 20.08.2024]. Disponibil: https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/natlex2/files/download/%20116020/MDA-116020.pdf

28. *Programul Erasmus+ (2021–2027)*. [citat 12.06.2024]. Disponibil: https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/erasmus-plus-programme/

29. ROȘCA, Ludmila, **CUROȘ, Liudmila**. Educația – prioritate a politicii interne al Republicii Moldova. În*: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate*. Monografie colectivă. / *The Interconnections of Social Integration and the Strengthening of the National Security System: Collective Monograph.* Coord.: Ludmila Roșca. Chișinău: [S.n.] (Print-Caro), 2022, pp. . 436 p. ISBN: 978-9975-165-06-8.

30. ROȘCA, Ludmila, **CUROȘ, Liudmila**. *Politicile educaționale din statele europene: obiective prioritare.* Chișinău: [S.n.] (Print-Caro), 2023. 63 p. ISBN: 978-9975-175-04-3.

31. ROȘCA, Ludmila, **CUROȘ, Liudmila**. Sistemul educațional național: modele, politici, obiective prioritare. În: *Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate*. Monografie colectivă. / *The Interconnections of Social Integration and the Strengthening of the National Security System: Collective Monograph.* Coord.: Ludmila Roșca. Chișinău: [S.n.] (Print-Caro), 2022, pp. 13-46. 436 p. ISBN: 978-9975-165-06-8.

32. TIRON, Elena, STANCIU, Tudor. *Teoria și metodologia instruirii; Teoria și metodologia evaluării*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2019. 280 p. ISBN: 978-606-31-0783-2.

Alte limbi

33. DEWEY, John. *The child and the curriculum*. Chicago: University of Chicago Press, 1902.

34. HUSEN, Torsten. *The International Encyclopedia of Education, Supplementary*. Volume 3. 1995. ISBN: 9780080410463. (EN)

35. MIALARET, Gaston. *Les Sciences de l'éducation*. In: „Revue française de pédagogie”, 1978, vol. 42, pp. 81-84. Paris: Presses Universitaires de France, 1978. eISSN 2105-2913. [citat 22.01.2024]. Disponibil: www.persee.fr/doc/rfp_0556-78071978_num_4212134t10081 0000 2

36. WOLFF, Edward N., BAUMOL, William J., NOYES SAINI, Anne. *A comparative analysis of the costs and outcomes of education: The United States and other OECD countries*. In: „Economics of Education Review, Publicity Elsevier”, 2014, vol. 39, pp. 1-21. ISSN 0272-7757. https://doi.org/10.1016/j.econedurev. 2013.12.002

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI:

1. **CUROȘ, Liudmila**, *Adaptarea politicilor educaționale ale statelor din Parteneriatul Estic la valorile europene*. În: „Jean Monnet „Parteneriatul estic: spre o comunitate a democrației și prosperității": conf. intern. Coordonator – Ludmila Roșca. Chișinău 2023, Chișinău: Tipogr. „Print-Caro", 2023, pp. 262-278. 363 p. ISBN: 978-9975-165-94-5. [citat 07.09.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/ Culegere-conf-JM-web_2023.pd
2. **CUROȘ, Liudmila,** GARBATOVSCHI, Valeria. *Racordarea curricula la necesitățile pieței muncii.* În: „Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare": conf. șt. intern., Ed. a V-a, 25-26 aprilie 2024, Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți. CEU US, 2024, pp. 246-257. ISBN: (pdf): 978-9975-50-336-5. [citat 07.09.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/217498
3. **CUROȘ, Liudmila.** *The Causes and Effects of School Dropout Felt Over Time*. / *Cauzele si efectele abandonului scolar s-au reimsit de-a lungul timpului.* În: „Studia Universitatis Moldaviae" (Seria „Științe ale educației"), Categoria B, 2024, nr. 5(175), pp. 105-112. ISSN: 1857-2103 [citat 07.09.2024]. Disponibil: https://educational.studiamsu.md/wp-content/uploads/2024/10/15_Curos.pdf
4. **CUROȘ, Liudmila.** *Impactul digitalizării în domeniul educațional pentru țările din Parteneriatul Estic*. În: „Administrarea Publică", 2022, nr. 4 (116), pp. 97-105. ISSN: 1813-8489. Categoria B. doi: 10.52327/1813-8489.2022.4(116).10
5. **CUROȘ, Liudmila.** *Taxonomia politicilor educaționale din Republica Moldova versus UE: provocări și necesități de standardizare*. În: „*Didactica Pro*..., revistă de teorie și practică educațională", 2025, nr. 5 (153), pp. 12-16. ISSN 1810-6455.
6. GORAȘ-POSTICĂ, Viorica, **CUROȘ, Liudmila.** *Digitalizarea învățământului: politici naționale și europene*. În: Revista *Didactica Pro*…, revistă de teorie şi practică educaţională, 2025, nr. 1(149), pp. 13-19. ISSN: 1810-6455. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14965237
7. ROȘCA, Ludmila, **CUROȘ, Liudmila**. Educația – prioritate a politicii interne al Republicii Moldova. În*: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate*. Monografie colectivă. / *The Interconnections of Social Integration and the Strengthening of the National Security System: Collective Monograph.* Coord.: Ludmila Roșca. Chișinău: [S.n.] (Print-Caro), 2022, pp. . 436 p. ISBN: 978-9975-165-06-8.
8. ROȘCA, Ludmila, **CUROȘ, Liudmila**. *Politicile educaționale din statele europene: obiective prioritare.* Chișinău: [S.n.] (Print-Caro), 2023. 63 p. ISBN: 978-9975-175-04-3.
9. ROȘCA, Ludmila, **CUROȘ, Liudmila**. Sistemul educațional național: modele, politici, obiective prioritare. În: *Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate*. Monografie colectivă. Coord.: Ludmila Roșca. Chișinău: [S.n.] (Print-Caro), 2022, pp. 13-46. 436 p. ISBN: 978-9975-165-06-8.

ADNOTARE

Curoș Liudmila, *Fundamente teoretice și metodologice ale adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european*, teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2026

Structura tezei: introducere, trei capitole de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 157 titluri, 23 anexe, 149 pagini cu text de bază, 14 figuri, 16 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 20 de lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: adaptare, cadre didactice, cadrul legal național și european, digitalizare, educație, optimizare, politici educaționale, sistem de învățământ.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică și metodologică a procesului de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal și conceptual european, inclusiv prin oferirea unui Model pedagogic aferent.

Obiectivele cercetării: identificarea conceptelor, teoriilor și paradigmelor fundamentale privind politicile educaționale, din perspectivă istorică și teoretic-conceptuală, în context european și național; analiza evoluției sistemului de învățământ ca obiect al politicilor educaționale și a impactului acestora asupra transformărilor educaționale în spațiul european și național; determinarea demersurilor, dimensiunilor și a cadrului valoric al politicilor educaționale europene și naționale, cu accent pe convergențele și diferențele dintre acestea; elaborarea unui Model conceptual-metodologic de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul european, în baza principiilor și mecanismelor identificate.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în abordarea integrată și comparativă a politicilor educaționale din Republica Moldova în raport cu cadrul legal european, fapt ce permite conturarea unei perspective coerente asupra procesului de adaptare a sistemului educațional la cerințele Uniunii Europene. Acest lucru s-a produs inclusiv prin elaborarea Modelului pedagogic de optimizare a procesului adaptării politicilor educaționale din Republica Moldova la cadrul legal european și a Taxonomiei politicilor educaționale din UE și Republica Moldova.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice importante includ determinarea fundamentelor teoretice și metodologice ale adaptării politicilor educaționale la cadrul legal european, în definirea principiilor directoare ale modernizării educației naționale și în formularea unor recomandări aplicative care pot ghida procesul de aliniere la cadrul legal european.

Semnificația teoretică vizează aprofundarea și consolidarea cadrului conceptual al educației prin analiza critică a politicilor educaționale, a structurii sistemului de învățământ și a curriculumului național, precum și prin identificarea factorilor care influențează calitatea educației. Cercetarea contribuie la fundamentarea științifică a procesului de adaptare a politicilor educaționale din Republica Moldova la cerințele și tendințele spațiului educațional european.

Valoarea aplicativă constă în valorificarea instrumentelor pedagogice validate pentru îmbunătățirea cadrului normativ și instituțional al educației din Republica Moldova. Concluziile susțin modernizarea sistemului și creșterea eficienței politicilor educaționale, facilitând integrarea tinerilor. Recomandările vizează perfecționarea implementării politicilor, alinierea la cadrul Uniunii Europeane, optimizarea managementului educațional și actualizarea mecanismelor de monitorizare și evaluare a calității.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări experimentale implicând participanții proiectului educațional național „Digitalizarea și dezvoltarea învățământului profesional tehnic dual în pedagogie” și „Programului de formare privind utilizarea instrumentelor digitale în învățământul profesional tehnic”, prin intermediul seminarelor metodologice, consiliilor profesorale în cadrul instituțiilor, precum: Colegiul „Alexei Mateevici” din Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova ș.a., comunicărilor la conferințele naționale și internaționale, a publicațiilor științifice, destinate factorilor de decizie și practicienilor în domeniul educației.

ANNOTATION

Curoș Liudmila. ***Theoretical and Methodological Foundations for the Adaptation of Educational Policies in the Republic of Moldova to the European Legal Framework,***
Doctoral Thesis in Educational Sciences, Chisinau, 2026

Thesis structure: introduction, three main chapters, general conclusions and recommendations, bibliography comprising 157 sources, 23 appendices, 149 pages of main text, 14 figures, and 16 tables. The obtained results are published in 20 scientific papers.

Keywords: adaptation, teaching staff, national and European legal framework, digitalization, education, optimization, educational policies, education system.

Research aim is to provide the theoretical and methodological foundation for the process of adapting the educational policies of the Republic of Moldova to the European legal and conceptual framework.

Research objectives include: identification of the fundamental concepts, theories, and paradigms of educational policies from a historical and theoretical-conceptual perspective, in both European and national contexts; analysis of the evolution of the education system as an object of educational policies and their impact on educational transformations in the European and national space; determination of the approaches, dimensions, and value framework of European and national educational policies, with emphasis on their convergences and differences; development of a conceptual–methodological model for adapting the educational policies of the Republic of Moldova to the European framework, based on the identified principles and mechanisms.

Scientific novelty and originality: lie in the integrated and comparative approach to the educational policies of the Republic of Moldova in relation to European standards, which enables a coherent perspective on the process of adapting the national education system to the requirements of the European Union. The originality of the research lies in the development of a Pedagogical Model for the Optimization of the Process of Adapting the Educational Policies of the Republic of Moldova to the European Legal Framework, as well as a Taxonomy of Educational Policies in the European Union and the Republic of Moldova.

Results contributing to the solution of an important scientific problem contribute to the solution of an important scientific problem by determining the theoretical and methodological foundations for adapting educational policies to the European legal framework, defining the guiding principles for the modernization of national education, and formulating practical recommendations to guide the alignment process with European educational standards.

Theoretical significance: it aims to deepen and strengthen the conceptual framework of education through a critical analysis of educational policies, the structure of the education system, and the national curriculum, as well as by identifying the factors that influence the quality of education. The research contributes to the scientific grounding of the process of adapting the educational policies of the Republic of Moldova to the requirements and trends of the European educational area.

Practical value: lies in the possibility of using the developed and validated pedagogical tools to improve the normative and institutional framework of the education system of the Republic of Moldova. The formulated recommendations can be applied to: improve the mechanisms for implementing educational policies; develop strategies for adaptation to European Union standards; optimize educational management and create tools for monitoring and evaluating the quality of education. The implementation of the thesis conclusions contributes to the modernization of the education system, increasing the efficiency of educational policies, and facilitating the social and professional integration of young people.

Implementation of scientific results: has been carried out through methodological seminars, teachers' councils, presentations at national and international conferences, and scientific publications addressed to decision-makers and practitioners in the field of education.

CUROȘ LIUDMILA

FUNDAMENTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE ALE ADAPTĂRII POLITICILOR EDUCAȚIONALE DIN REPUBLICA MOLDOVA LA CADRUL LEGAL EUROPEAN

Specialitatea: 531.01 – Teoria generală a educației

REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: data	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tiraj 50 ex.
Coli de tipar: 2,0	Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Str. Alexei Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009